

SOLSTVO V VARŠAVI.

Takoj po osvoboditvi izpod ruskega jarma je varšavski meščanski odbor primerno novim razmeram organiziral šolstvo. Prej je bil v javnih šolah ruski učni jezik. Sedaj pa v vseh šolah gospoduje poljski jezik kot učni in uradni jezik. — Krona varšavske kulturne organizacije pa je varšavska poljska univerza in tehnika. Pod rusko vlado je imela Varšava čisto rusko univerzo, a to je bila univerza nižje vrste; po uradni razvrstitvi je bila na isti stopnji, kakor sibirski univerza v Tomsku. Splošno je bilo znano, da se ruski vseučiliški profesorji v Varšavi ne odklanjajo niti po učenosti niti po značajnosti. — Dne 15. novembra pa je bila v Varšavi slovesno otvorjena poljska univerza in tehnika. Po polstoletnem suženstvu je zopet zmogoslavno zadonel poljski učni in uradni jezik na najvišjih varšavskih kulturnih zavodih. Kurator varšavske univerze in tehnike je grof Hutten-Czanski, ki posreduje med zavodom in med nemškimi oblastmi. Za rektorja sta imenovana prof. dr. med. Jožef Brudzinski na univerzi in prof. inž. Zygmund Straszewicz na tehniki. Univerza bi imela tri fakultete: 1. pravno in državnoznanstveno, 2. matematično - prirodoslovno z medicinskim oddelkom, 3. filozofično z zgodovinskim in filologičnim oddelkom. Rektor rabi stari pečat varšavske kraljevske univerze s poljskim orlom v sredi in z novim samopoljskim napisom. Varšava bo zopet ne samo po imenu, ampak tudi dejansko duša in srce poljskega naroda in poljske kulture. — Meščanski šolski odbor deluje jako živahno in uspešno. V mestu otvorijo 200 novih ljudskih šol in več srednjih šol. Šolski odbor se dogovarja z nemškim varšavskim gubernatorjem o organizaciji šolstva. — Lansko leto je bilo v Varšavi 381 ljudskošolskih razredov, sedaj jih je 452; pod rusko vlado je ruske šole obiskovalo 12.000 otrok, sedaj pa 16.800 otrok; učnih oseb je bilo 125, sedaj pa 427. Odbor za otroško varstvo je lani vzgajal 4000 otrok, sedaj pa 6370 otrok v 142 razredih s 162 učnimi osebami. Razentega je v Varšavi mnogo zasebnih ljudskih šol; sedaj imajo 200 razredov, ki jih obiskuje 3000 otrok; učnih oseb je 250. Naposled je 150 razredov skupnih ali mešanih šol, v katerih 200 učiteljev poučuje 6000 otrok in odraslih. — Židje imajo 26 ljudskošolskih razredov. Pod rusko vlado jih je vzdrževala židovska občina, sedaj jih pa vzdržuje šolski odbor. — Na novi univerzi je doslej okolo 500 slušateljev in 43 profesorjev; 5 profesorjev je poklicanih iz Levova, po eden pa iz Berlina, iz Friburga v Švici in iz Vratislave, vsi drugi so domači varšavski znanstveniki. Na tehniki je okolo 400 slušateljev in 17 profesorjev.

USODNA POMOČ NEMČIJE.

V »Novem Vremenu« konstatira Menšikov z globokim obžalovanjem, da prihaja Rusija v zdravniški vedi sramotno za Evropo in da Rusijo zlasti nevarno prekaša Nemčija, kar je zopet dokazala vojna. V nemški vojski se vrača 60% ranjencev zopet v fronto, dočim se vrača v fronto v Rusiji samo 18%. Zaradi tega ima Nemčija od vsakega milijona voja-

kov, ki pridejo iz fronte, 420.000 mož ali 10 in pol armadnega zbor. To razjasnjuje tudi neizčrpnost nemških vojnih sil. Ne samo artileristično je razlagati nemško premoč, marveč tudi zaradi več kakor trikrat boljših uspehov v lečenju. To razmerje 60:18 more imeti za Rusijo še usodnih posledic.

POLJSKI PODANIKI.

Z Dunaja poročajo: Po okupaciji poljskega kraljestva je nastalo politiško in upravno vprašanje, čigavi podaniki so zdaj tamošnji prebivalci. Avstrija in Nemčija smatrata, da so podaniki sovražne države, a postopata z njimi skrajno dobrohotno, ne da bi jih smatrali za lastne podanike. Pod nemško cenzuro v Varšavi izhajajoči »Dziennik Polski« je zdaj srečno rešil to vprašanje. Kraljestvo Poljsko je ustvaril, kakor znano, dunajski kongres leta 1815. Državlanski zakon, ki je še zdaj veljaven, naziva stalne prebivalce dežele podanike kraljestva Poljskega. Na številnih mestih se ponavlja ta izraz. Ruska vlada je še leta 1875. rabila ta izraz v ukazu, ki je odredil na Poljskem nov sodni red. Ruski uradniki so pričeli šele l. 1912. odklanjati ta izraz v uradnih spisih. Osrednji velevlasti brez dvoma vežejo določila dunajskega kongresa, ki jih je potisnila na stran Rusija, in prebivalci Poljske so zato nasproti njima nesporno poljski podaniki. Ne glede na končno rešitev poljskega vprašanja je to za sedanjost jako dragoceno. Osrednji velevlasti ne upravljata nobenega ruskega ozemlja, marveč kraljestvo Poljsko, prebivalci pa dobe zavest, da niso ruski, marveč da so poljski podaniki.

SRBSKI ŽENSKI BATALJON.

Kakor poroča »Corriere della Sera«, so ustanovile vdove padlih srbskih častnikov poseben ženski bataljon, ki je oborožen s puškami, bajoneti in revolverji. Dosedaj se je priglasilo k bataljonu baje že 400 oficirskih vdov.

SOLSTVO V ZASEDENIH RUSKIH POKRAJINAH.

»Nowa Reforma« poroča iz Radomska o izvrstnem vtisku energičnih odredb okrožnega poveljnika polkovnika Petzdolda z ozirom na šolstvo v zasedenem ruskem ozemlju. Rusi so namenoma zamenjali stanje šolskih poslopij, niso nad-

NOVI VPOKLICLI.

Pod orožje morajo odriniti za orožje sposobni avstrijski črnovojniki rojstnih letnikov 1872, 1873, 1874 in 1896 dne 6. decembra 1915. — Starejših letnikov, izvzemši tu imenovane, glasom poročila c. kr. kor. urada najbrž ne vpokličejo pred sredo januarja prih. leta. zorovali obiska šoli povzrženih otrok in so tudi zanemarjali vzgojo. »Nowa Reforma« jako hvali avstrijske oblasti glede na šolstvo. — Z Dunaja poročajo: Občinski svet v Lodzu je razpravljal o šolskem proračunu. Šolski odsek je predlagal 595.750 mark poljskim, 379.000 mark nemškim in 355.600 mark judovskim šolam.

lavskega ljudstva, ki bi tako odkritosrčno in iz prepričanja spoštoval učiteljski stan in cenil njegovo delo.

Znano mi je tudi, da je bil Stegnar vedno spoštovan od svojih »učencev« na ljubljanskem Gradu. Prijateljsko in očeto vstvo je občeval z njimi, jih vadih v ročnostih in spretnostih ter učil v dobrem in koristnem. V kaznjencih je videl nesrečnike, ki jih naj kazen poboljša, a ne še bolj posirovi; ki naj stopijo, ko zopet pridejo na svobodo, na pravo pot življenja. Zato jim je budil, dvigal, jačil kreposti duha, jim kazal vrednost in lepoto človeškega življenja. In koliko je bilo tistih, ki jim je Stegnarjevo delovanje v kaznilnici umirilo razjarjene strasti in odprlo poglede v veličino sveta in življenja — ljudi vrnilo človeštvu!

Enako je bilo njegovo službeno delovanje tudi v Mariboru.

Škoda, da nam ni Stegnar o doživljanjih v svoji naporni službi pustil nič zapisanega. Ali je kaj takega v njegovih zapuščini, tega ne vem. Morda bi nam vedeli o tem vsekakor zanimivem poglavju kaj povedati njegovi ožji prijatelji ali sorodniki.

Stegnar je bil obče umetniška natura: izboren kaligraf, spreten risar, poljuden komponist, dober režiser in aranžer, a vse to — samouk! Dovtip in šala sta mu igrala v očesu in besedi. V srcu pa je žarel ogenj resnične, nesebične ljubezni do slovenske zemlje! Maribor mu je postal druga domačija, ker so se tamkaj sloverske

Poljaki, ki štejejo s predkraj 65% prebivalstva, so se odtegnili glasovanju. Na interpelacijo Poljakov, zakaj so nekatere tiskovine samonemške, je izjavil višji župan Schuppen, da je pritožba utemeljena in da bo enojezične tiskovine odpravil.

AVSTRIJA IN NEMČIJA PO VOJNI.

Oficiozni »Pester Lloyd« piše v uvodnem članku: Ako smo dobro poučeni, potem ne eksistira med odgovornimi faktorji v Nemčiji in v naši monarhiji nikaka diferenca v nazoru, da se bo morala sedanja zveza med obema državama po vojni razširiti in poglobiti brez vsake državnapravne metamorfoze, čisto na podlagi mednarodnih dogovorov med zaveznicima državama.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Dva koncerta tovariša Vilka Rusa, tajnika naše »Zaveze«, prirejena v Radovljici, 700 K; šolsko vodstvo na Drenovem griču zbirko učencev (za oslepele vojake) 37 K 58 vin.; v družbi nadzornika L. Stiasnega nabrali Prijateljevi prijatelji v Tržišču na Dolenjskem (za oslepele vojake) 21 K 10 vin.; srečolov tovariša Leva Pibrovca, učitelja na Jesenicah, 260 kron; isti 7 K; učiteljsvo Franc Jožefove šole v Ljutomeru (izvršitelj učitelj Fran Zacherl) je priredilo 2 šolarska koncerta, in sicer 15. t. m. s čistim dohodkom 145 K 40 vin. in 22. t. m. s čistim dohodkom 142 K 10 vin., torej skupaj 287 K 50 vin.; učitelj Fran Zacherl v Ljutomeru daje od začetka vojne redni mesečni prispevek po 5 K, doslej torej 80 K; skupaj 1393 K 18 vin.

V zadnji štev. izkazanih 33.068 K 60 v. danes izkazanih 1.393 K 18 v.

Doslej nabranih 34.461 K 78 v. Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Naloga naših kreditnih zadrug po vojni.

Mnogo naših požrtvovalnih tovarišev je bilo, je in bo zaposlenih v raznih kreditnih zadrugah, kjer je njih nesebično delovanje v blaginjo ljudstva in v napredek našega narodnega gospodarstva. Te razne kreditne zadruge čakajo po vojni velike naloge, ki jih je opisal strokovnjak dr. Anton Božič v celjski »Zadrugi«. Da se s temi nalogami seznanijo tudi naši tovariši ter ta izborna navodila obrnejo ljudstvu v prid kot njega najboljši prijatelji in svetovalci širom vsega slovenskega našena ozemlja, prijavljamo tudi mi imenovana izvajanja dr. Božiča, ki pravi: Svetovna vojna traja že petnajst mesecev. Po splošni sodbi bo po odločnih bitkah konec morebiti prej, kakor sodimo. Treba je misliti že sedaj na čas po vojni in pripraviti tla za podvojeno gospodarstvo delo.

Prihodnost naša je meglovita. Naloge bodočega gospodarskega dela so videti le

narodnostne prilike bolj privilegale njegovega čuvstvanju, nego pa malo vablje politiške razmere na Kranjskem.

V Ljubljani je ustanovil delavsko pevsko društvo »Slavec«, ki mu je bil več časa dirigent. Mnogo Stegnarjevih skladb je ohranjenih v starih »Lavorikah« Glasbene Matice. — Z veselimi zvoki mi še odmeva v duši njegov mešani osmerospjev »Spev srce nam dviga«, ki so ga peli leta 1892. na prvem abiturientskem sestanku slovenskih in hrvatskih učiteljskihnikov na Starem strelišču v Ljubljani; zakaj to kompozicijo je napisal Stegnar nalašč za tisto priliko na moje besede, ki sem bil sam med onimi abiturienti...

Težko je tudi staremu možu rodoljubnega srca, kakršen je bil Srečko Stegnar, umreti sedanji čas, ko se iz naše krvi in iz našega trpljenja poraja tudi naša bodočnost! Mož, ki je toliko dobrega, lepega in veselega storil mariborskim Slovincem, naj bi bil tudi deležen užitka ob skupni narodovi sreči prihodnjih časov! Toda sedaj spi večni sen na Pobrežju v prejšnji mariborski okolici — tam, kjer v slikovitem okvirju ravnin in goric sijajo žarki hrepeneče narodne zavdnosti, ki ji je on vse žive dni prilagal netiva!

Pa bomo vsi, ki ućakamo bodočo dobo, uživali srečo svoje domovine s tišoćero radostjo! E. G.

v obrisih. Natančnega programa za smer našega gospodarskega dela v sedanjem trenutku ni mogoće postaviti. Ako si pa predočimo sedanje stanje našega gospodarstva, se nam pokažejo ti obrisi bolj vidni in nam omogoćijo nekako prognozo za bodoće delo.

Delo v poljedelstvu.

Naša polja so ostala — ako ne upoštevamo od južno-zapadnega sovražnika zasedenih delov naše zemlje — po ogromni večini brez škode. Iz zemlje smo spravili, kar se je pri obstojećih razmerah vzlic pomanjkanju delavcev in vpoklicen v vojno službo sploh moglo storiti, pridobili smo kar najveć pridelkov. Da ti pridelki v sedanjem času ne zastujejo za tako preživljanje prebivalstva, kakor ga je bilo vajeno pred vojno, to ne izpremeni prav nič na važnosti našega poljedelstva. Nasprotno, naše poljedelstvo je pokazalo, da zmore tudi v težkih ćasih toliko pridobivati, kolikor prebivalstvo neobhodno potrebuje. Navajeni smo bili na obilico, ker smo imeli poleg domaćega pridelka na razpolago bogate žetve inozemstva. Sedaj, ko so meje uvozu zaprte, spoznamo šele prav posebno, kako velikega pomena je poljedelstvo za obstoj države. Denar, ki ga je dala država za povzdigo poljedelstva, ni izvržen, kakor so v mirnih ćasih pred vojno poudarjali, ampak je za državo in vse prebivalstvo najboljša naložen kapital. Iz tega sledi, da bo morala država tudi po vojni, in sicer s pomnoženimi sredstvi produkcijo poljedelskih pridelkov podpirati in povzdigniti donos zemlje na višjo stopnjo. Treba bo v ta namen velikih denarnih sredstev. — Sledi pa iz tega na drugi strani tudi dejstvo, da bodo morali poljedelci se poslužiti vseh sredstev modernega kmetovanja, da spravijo iz zemlje toliko donosa, kolikor ga zemlja sploh more dati. Naše kmetijstvo mora ravno v sedanjem času uvideti, da je v mnogih ozirih zaostalo. Gnojenje polja z domaćim in umetnim gnojem je pri nas še vedno premalo v ćislih, oranje zemlje je še vedno preplitvo in neracionalno, sejanje najboljših semen je zaostalo — z eno besedo, naše poljedelstvo mora priti do razumnega in ćim najbolj dobićkonosnega obdelovanja zemlje. — Moralo si bo vzeti za zgled obdelovanje zemlje v krajih, kjer spravljajo kmetovalci iz zemlje — z razmeroma ne mnogo večjimi stroški — mnogo višje dohodke kakor pri nas. — Krušne karte bodo po vojni — pa ne pred novo žetvo, ponehale. Nehale bodo vrhovne cene žitu, krompirju in stroćnemu soćivju, zaseganje od državne oblasti bo odpadlo — cene našim poljskim pridelkom pa ne bodo bogve kako padle, ker bomo precej časa po vojni še vedno navezani na lastni pridelek. — Zakaj nasprotstva med državama, ki so si sedaj v vojnem stanju, se iz naravnih razlogov kar čez noć ne bodo poglela. Poljedelstvo bo torej tudi po vojni dobićkonosno; zato in da omogoćijo prehrano ljudstva z lastnim pridelkom, so kmetovalci dolžni, sedaj in po vojni napeti vse sile ter se poslužiti vseh sredstev modernega kmetovanja, da bodo spravili iz zemlje ćim najveć pridelkov. — Investicije bodo zahtevale mnogo denarja. Kdo naj da kredit za te investicije našemu kmetu na roko, kdo mu naj omogoći uspešno obdelovanje polja? Naše kreditne zadruge so v ta namen posebno poklicane in se morajo za izpolnjevanje te svoje naloge že sedaj zadostno pripraviti.

Delo za živinorejo.

Mnogi gospodarji majojo z glavami, ko vidijo, kako se krći število naše goveje živine in število svinj. — Res je, da se je tekom te vojne to število skrćilo. Pomisliti je, da se v mirnih ćasih vzlic omejenju zauživljanja mesa nikdar ni toliko mesa za prehrano porabilo, kakor sedaj v vojni. To je vsakomur naravna prikazen, ako se pomisli, da tisoći in stotišoći, ki sedaj v vojaški suknji stojijo v bojni ćrti ali sploh opravljajo vojaško službo, niso v mirnih ćasih nikdar toliko mesa uživali kakor sedaj. Meso je za vojaštvo neobhodna potreba. Ima precej redilnih snovi in je najlože pripravna hrana. Da pri tako ogromni, nenavadni porabi mesa množina živinske zaloge pada in se krći, ni ćudo. Posledica veliki porabi so vedno višje cene, ker je tržne živine vedno manj in jo je vedno težje dobiti. — Posledico ćutimo tudi mi daleć od meje. Čutijo jo gospodinjstva posameznikov. Država je bila primorana, zmanjšati uporabo mesa med prebivalstvom naredbenim potom z uvedbo mesa prostih dni — to je dni, ob katerih je zauživljanje mesa prepovedano. Pride pa še nekaj v upoštev, namreć da živinoreja ne samo kvantitativno, po kolićini, ampak tudi po kvaliteti, po kakovosti pada. Nimamo namreć na razpolago dovolj takozvanih moć-